

Hekkefugltaksering på Fornebo 2005

Geir Sverre Andersen, Per Gylseth og Johnny Roger Pedersen

Sammendrag

Vår/sommer 2004 gjennomførte Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus, et pilotprosjekt for overvåking av hekkende fugler i Storøykilen og Koksabukta naturreservater og tilliggende områder på Fornebo. På grunnlag av pilotprosjektet ble et overvåkingsprosjekt startet vår/sommer 2005. Resultatene av hekkefugltakseringen i 2005 er presentert i denne rapporten.

Totalt ble det registrert 412 ½ territorium av 51 arter, hvorav 121 territorier av 35 arter i reservatene. Undersøkellesområdet er eneste sted i Oslo og Akershus som har hatt hekkeindikasjoner for skjeggmeis, og en av få steder i Norge. Det er også eneste kjente hekkeplass i O&A for sandlo, en av de viktigste hekkeplassene for dverglo og en av få kjente hekkeplasser for vannrikse.

I årene som kommer vil videreføring av prosjektet kunne vise hvordan utbygging og endret arealbruk på Fornebo vil påvirke den natur- og opplevelsesverdien som hekkefuglene utgjør.

1. INNLEDNING

Våren 2004 tok Bærum kommune, ved Natur- og idrettsforvaltningen, kontakt med Norsk ornitologisk forening (NOF) og Lilløyplassen naturhus for utarbeidelse av konkrete forslag til overvåkingsprogram for fugler i Storøykilen og Koksabukta naturreservater med tilliggende områder. Vi foreslo blant annet at det snarest mulig skulle settes i verk en årlig hekkfugltaksering i det aktuelle området. På den måten ville man raskt kunne oppdage uønskede endringer i hekkfuglfaunaen, slik at man eventuelt kunne sette inn avbøtende tiltak

Bærum kommune bevilget midler til et pilotprosjekt for hekkfugltaksering i 2004. Pilotprosjektet konkluderte med at hekkfugltakseringen, med mindre endringer, burde gjennomføres årlig fra 2005. Bærum kommune fulgte opp med bevilgninger for 2005. Her rapporterer vi resultatene fra 2005 års taksering.

2. UNDERSØKELSESOMRÅDE

Vi viser til rapporten for 2004 for beskrivelse av undersøkelsesområdet generelt. For 2005 er avgrensingen endret. Sladdermyra er utelatt, og det er inkludert nye områder omkring eiendommen til Norske Skog og sentralt på Storøya, se fjorårets rapport og figur 1. Alt i alt er arealet utvidet noe, samtidig som grenselinjen mot øvrige deler av Fornebolandet har blitt noe kortere. Dermed er det færre territorier som normalt vil bli delt av grenselinja. De utelatte områdene er områder som vil bli sterkt preget av utbyggingen på Fornebo, og som vil være lite interessante ornitologisk sett.

Store arealer på Storøya og innefor Koksabukta var våren 2005 fremdeles sterkt preget av anleggsvirksomhet, med storstilt tilplanting. Arealer som i 2004 var dekket av ulike urter, hadde nå preg av plantefelt for trær, med svært redusert urtesjikt og "jordbunn" bestående av flis.

3. METODER OG MATERIALE

Metoden ble beskrevet i fjorårets rapport. Ettersom Forneboområdet er under utbygging, så endrer det seg stadig og kartgrunnlagene må også endres. I 2005 brukte vi et kartgrunnlag fra sommeren 2004. Vår erfaring fra 2004 års pilotprosjekt var at det kunne være vanskelig å tolke tegn og symboler fra feltarbeidet skrevet på et flyfoto. I 2005 brukte vi derfor et enklere kartgrunnlag.

Registreringer ble gjennomført 3., 10., 17. og 24. april, 1., 15., 22. og 29. mai og 5. og 11. juni. Mens fjorårets arbeid startet relativt sent i hekkesesongen, var starten i år omkring 1 måned tidligere.

4. RESULTATER

Artsvise territoriekart er gitt som vedlegg. Tabellen under angir antall territorier for de enkelte artene. Etter artsnavnet angis først antall territorier av arten i 2004 i den delen av undersøkelsesområdet som også ble taksert i 2005, dernest antall territorier i reservatene i 2004. I nest siste kolonne angis først antall territorier i undersøkelsesområdet for 2005 og i parentes antall territorier i samme område som i "Antall revir i 2004". Det er altså forskjellen mellom "Antall revir i 2004" og tallene i parentes som indikerer bestandsendring. I siste kolonne angis antall territorier i reservatene i 2005, et tall som er sammenliknbart med tilsvarende tall i 2004.

Det ble registrert 412 ½ territorium totalt (av 53 arter), hvorav 371 ½ territorium (50 arter) i samme område som vi registreerte 300 territorier (41 arter) i i 2004. I reservatene økte antallet territorier fra 114 ½ (33 arter) til 121 (35 arter).

Nr.	Artsnavn	Antall revir i 2004	Antall revir i reservatene i 2004	Antall revir totalt i 2005 (2004-området)	Antall revir i reservatene i 2005
1	Gravand			1 (1)	1
2	Stokkand	-	-	3 (3)	1
3	Tårnfalk	1	½	-	-
4	Vannrikse	1	1	2 (2)	2
5	Fasan	6	3	12 (11 ½)	4
6	Tjeld	2	1	5 (5)	1 ½
7	Dverglo	3	-	4 (3)	-
8	Sandlo	3	1	5 (5)	½
9	Vipe	3	1	4 (4)	½
10	Enkeltbekkasin	-	-	1 (1)	1
11	Rødstilk	1	-	1 (1)	1
12	Hettemåke	-	-	2 (2)	-
13	Bydue	-	-	1 (0)	-
14	Skogdue	3	1	4 (4)	-
15	Ringdue	10	4 ½	15 (14)	4
16	Hornugle	-	-	1 (1)	-
17	Tårnseiler	-	-	2 (0)	-
18	Flaggspett	-	-	1 (1)	½
19	Sanglerke	18	1	19 (13 ½)	-
20	Låvesvale	-	-	1 (0)	-
21	Linerle	3 ½	1	10 (6)	-
22	Heipiplerke	-	-	½ (½)	-
23	Jernspurv	-	-	1 (1)	-
24	Gjerdesmett	-	-	1 (1)	1
25	Rødstrupe	6 ½	1	21 (20)	5
26	Buskskvett	5	½	3 (3)	-
27	Steinskvett	7	0	7 (6 ½)	½
28	Svarttrost	10	3	12 ½ (12)	4
29	Gråtrost	20 ½	7 ½	25 (22)	6
30	Rødvingetrost	5	½	16 (15 ½)	5
31	Måltrost	-	-	1 (1)	1
32	Rørsanger	16	16	13 (13)	13
33	Myrsanger	3	1	-	-
34	Munk	6	2	6 (6)	1 ½
35	Hagesanger	8	4	7 (6)	2
36	Møller	2	1	-	-
37	Tornsanger	28 ½	11 ½	16 (15)	6
38	Gransanger	-	-	1 (1)	1
39	Løvsanger	16 ½	6 ½	12 ½ (12)	4 ½
40	Svart-hvit fluesnapper	1	-	-	-
41	Svartmeis	1	-	-	-
42	Blåmeis	14 ½	5	23 ½ (21)	8
43	Kjøttmeis	27 ½	10 ½	28 (27)	7 ½
44	Skjeggmeis	-	-	1 (1)	1
45	Tornskate	1	1	-	-
46	Skjære	1 ½	1	3 (3)	-
47	Kråke	2	½	5 (5)	1 ½
48	Stær	1	1	8 (6 ½)	1
49	Pilfink	1	-	4 (3)	1
50	Bokfink	19	7	31 ½ (30 ½)	11
51	Grønnfink	22	6	33 ½ (28)	6 ½
52	Stillits	4	2	7 (7)	1 ½
53	Grønnsisik	-	-	1 (1)	-
54	Tornirisk	1	-	6 (3)	-
55	Gråsisik (underart "brunsisik")	1	-	1 (1)	-
56	Gulspurv	5	2	8 ½ (8)	2 ½
57	Sivspurv	9	9	14 (13)	12
	Totalt	300	114 ½	412 ½ (371 ½)	121

Noen arter/artsgrupper bør kommenteres nærmere:

Non-Passeriformes

Metoden som er brukt er normalt lite anvendelig for ikke-spurvefugler (*non-Passeriformes*), numrene 1-18 i tabellen. Det er flere årsaker til det. Mange av disse artene har en atferd der sang, spill og territoriemarkering ikke er like tydelig som hos spurvefuglene. Noen arter har fødesøksterritorier og parringsterritorier som er atskilt fra selve "hekketerritoriet" (ender, vadefugl, måker).

For tjelden betyr kanskje ikke de 5 territoriene i 2005 annet enn at det var 5 par av arten som hekket på skjæra utenfor takseringsområdet, og som i noe av sesongen brukte deler av takseringsområdet til ulike aktiviteter. På den annen side ble "trekkende" (spillflukt nattestid) rugde notert på Oksenøya flere ganger i løpet av sommeren, men uten at den noen gang ble notert under selve hekkefugltakseringene.

For i alle fall vannrikse, fasan, dverglo, sandlo, vipe, duer, hornugle og tårnseiler tror vi likevel at antallet territorier i tabellen er et godt mål på antallet par som hekket i takseringsområdet.

Noen fåtallige spurvefugler

Låvesvale, heippiplerke, jernspurv, gjerdsmett, måltrost, gransanger og grønnsisik er i tabellen ført opp med ½ - 1 territorium. Det er likevel lite som taler for at de 6 første av disse gjennomførte hekking i området. Den siste *kan* ha gjort det, men det kan også dreie seg om fugl på streif fra hekkeplasser utenfor takseringsområdet.

Sjeldne og, sårbare arter

Ett territorium av skjeggmeis ble registrert i Koksabukta naturreservat. Det kan ha vært fugler herfra som ble sett i Storøykilen senere på sommeren. Dersom dette blir godkjent som hekkefunn, så er det første hekkefunnet av arten i Oslo og Akershus og en av få kjente hekkeplasser i Norge.

Det ble i alt registrert 5 territorier av sandlo ytterst på Storøya, og muligens kan det også ha hekket et par til på Fornebolandet. Dette er den eneste hekkeplassen i Oslo og Akershus. Arten etablerte seg her i 2001 etter tidligere å ha hekket frem til ca. 1976.

For dverglo (4 territorier på Storøya) er Fornebolandet en av de viktigste hekkeplassene i Oslo og Akershus, og for vannrikse (2 territorier, ett i hvert reservat) er Fornebolandet en av få kjente hekkeplasser i de samme fylkene.

Tårnfalk ble sett i undersøkelsesområdet under registreringene, men hekket i år annensteds på Fornebolandet. Arten har bare en liten hekkebestand i Oslo og Akershus.

5. DISKUSJON

Takseringene i 2005 viste en sterk økning i både antall territorier og antall arter sammenliknet med 2004, også hvis vi bare ser på områder som ble taksert begge år. Årsaken til disse endringene er trolig i hovedsak endret tidsskjema for takseringen.

Generelt var det en økning i antallet territorier for arter som normalt starter hekkingen tidlig (nr.1-16, 18-19, 21-25, 27-31, 41-44, 46-54 og 56-57) og nedgang for arter som starter hekkingen sent (17, 20, 26, 32-40, 45 og 55).

I 2004 ble de 10 takseringsrundene gjennomført 8. mai – 26. juni, mens de i 2005 ble gjennomført mer spredd, fra 3. april – 11. juni. Perioden i 2005 er mer i samsvar med retningslinjene for denne typen takseringer. Det større tidsspennet i 2005 gjorde at takseringsperioden omfattet den viktigste territoriehevdende perioden for de aller fleste arter

og den viktigste trekkperioden for andre. Dermed ble det også registrert territorier for *flere arter*. Enkelte av disse kan ha vært "pseudoterritorier", dvs territorier som holdes i en lengre periode i trekktiden eller territorier som bare skyldes at ulike individer på trekk har benyttet samme område til sang mens de har rastet.

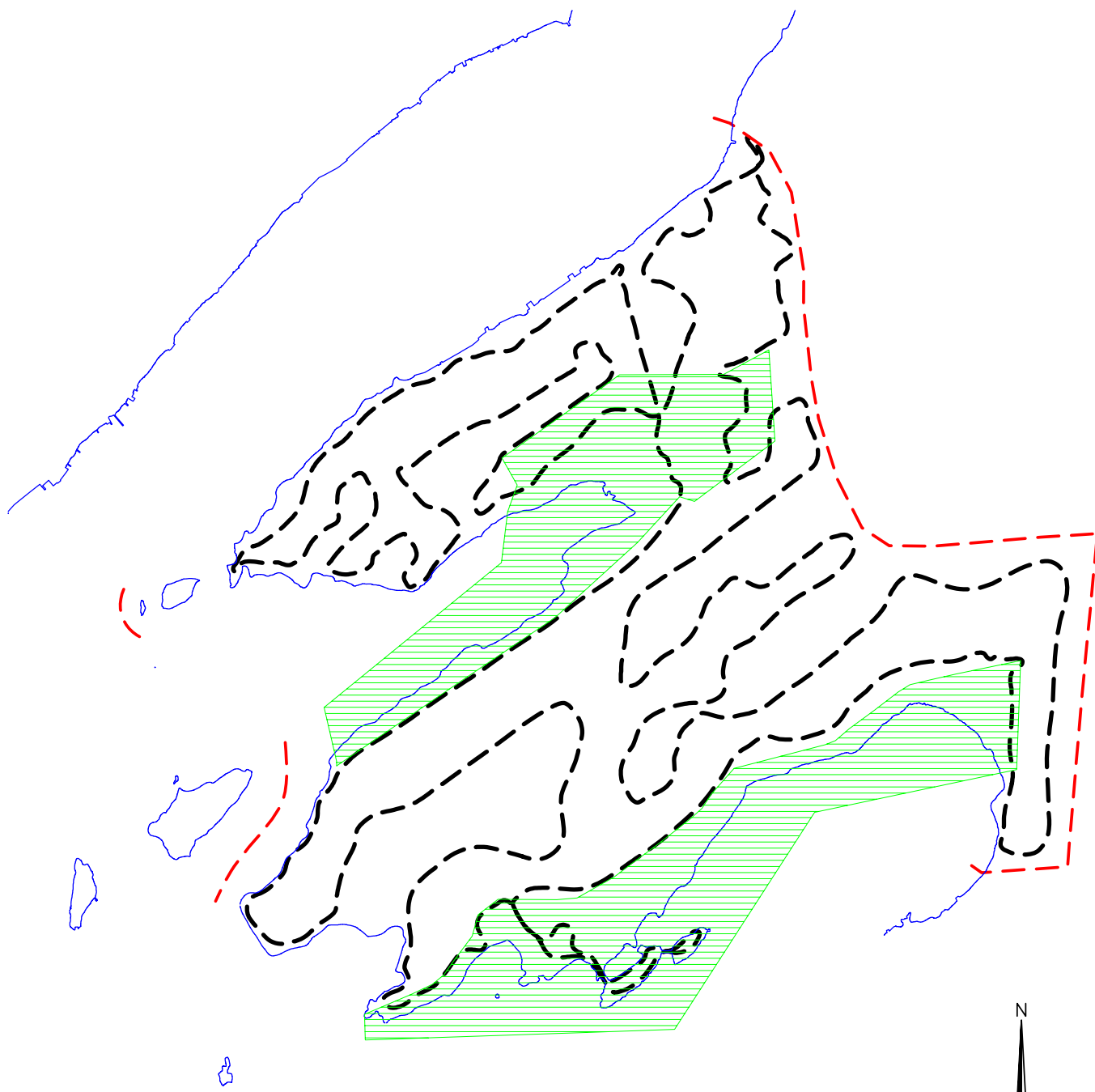
Det større tidsspennet i 2005 førte også med seg at det ble registrert *flere territorier* for mange av artene. Et lenger tidsspenn øker sjansen for også å få med seg mislykkede hekkinger i territorier som senere blir forlatt. Dessuten vil enkelte individer flytte territoriet sitt mellom ulike hekkforsøk, og vil dermed kunne bli registrert med to forskjellige territorier i løpet av perioden.

Den sene starten i 2004 gjorde at antallet territorier for mange tidlighekkere trolig ble underestimert. Vi gjorde ikke feltarbeid i den perioden da disse artene hevdet territorium mest intenst. Samtidig førte den tidlige avslutningen i 2005 til at vi registrerte relativt færre territorier av senthekkende arter. Dette var særlig tydelig for myrsanger, som først ankommer i slutten av mai/begynnelsen av juni. Nedgangen for senthekkende arter var likevel tydelig mindre enn oppgangen for de tidlighekkende artene. Det skyldes trolig dels at det er få arter som besetter nye territorier etter første uke av juni, dels at metoden vi bruker ikke er spesielt følsom for den relativt store tettheten av takseringer vi hadde i mai/juni 2004.

Selv om endringen i antall territorier for mange arter fra 2004 trolig kan forklares med endret takseringsperiode, så er det i alle fall to arter der endringen trolig skyldes en reell bestandsendring. Rødvingetrosten tredoblet antallet territorier fra 5 til 15 ½. Sanglerka hadde en nedgang fra 18 til 13 ½, til tross for at vi i 2004 ikke dekket første del av hekkesesongen. For rødvingetrosten er det trolig snakk om en vesentlig økning av bestanden over et større område, for sanglerka er det sannsynligvis habitatendringene på Storøya som gjør seg gjeldende.

6. KONKLUSJON

Etter et pilotprosjekt i 2004 ble et overvåkingsprogram for hekkende fugler i og omkring Storøykilen og Koksabukta naturreservater startet opp vår/sommer 2005. I sin nåværende form vil overvåkingsprogrammet kunne avdekke endringer i den hekkende fuglefaunaen på Fornebo som følge av den kommende utbyggingen og endringen i arealbruk. Dette vil være et viktig verktøy for Bærum kommune arbeidet for å bevare naturverdiene på Fornebo.

- Undersøkellesområdet 2005
- Kyst
- Reservat
- Observasjonsruta 2005

Målestokk 1:10000